

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Viite: VN/32784/2021

Erikoiskaupan liitto Etu ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Erikoiskaupan liitto Etu ry (jatkossa Etu ry) lausuu erikoiskaupan toimijoiden osalta asiassa seuraavaa:

Etu ry:n kanta asiassa

Erikoiskaupan toimijat ovat pandemian alusta alkaen ja yhteistyössä viranomaisten kanssa tehneet lukuisia toimenpiteitä turvallisen asiointin varmistamiseksi, eikä kaupoista ole saamiemme tietojen mukaan lähtenyt laajoja tartuntaketjuja.

Erikoiskaupassa asiointi on pääosin lyhytkestoista, eikä asiakastiloihin tulla oleskelemaan. Myös THL on riskipotentialitaulukossaan määrittänyt erikoiskaupoissa asiointien alimman riskitason (1/9) tilanteeksi.

Toimintaympäristö erikoiskaupan alalla vaihtelee suuresti, eikä viranomaisen kaikkea kauppaa laajasti koskeva päätös vaadittavista toimenpiteistä huomioi eroja millään tavalla. Kauppa pystyy jatkossakin itse määrittelemään turvallisen asiointin toimintamallit. Esitetty 58 d §:n muutos ei ole erikoiskaupan osalta oikeasuhtainen, tarkoituksenmukainen eikä vähimmän haitan periaatteen mukainen.

Koronatodistuksen vapaaehtoinen käyttöönottomahdollisuus

Jatkossa toiminnanharjoittajat voisivat edellyttää 16 vuotta täyttäneiltä asiakkailta sekä toimintaan ja tilaisuuksiin osallistuvilta EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä. Ehdotus on kannatettava, kun käyttöönoton harkinta jää kaupalle.

Viranomaisten mahdollisuus määrätä rajoituksia

Etu ry katsoo, että ehdotettu viranomaisten mahdollisuus määrätä rajoituksia ei paranna terveysturvallisuutta erikoiskaupassa. Kukin kauppa tuntee oman toimintaympäristönsä parhaiten ja pystyy määrittelemään turvallisuuden kannalta olennaiset toimet riskien vähentämiseksi. Ehdotettu 58 d §:n muutos siirtäisi harkinnan toimenpiteistä viranomaisille, mikä kaupan osalta voisi johtaa jopa huonompiin ratkaisuihin.

Lakiesityksen perusteluissa kohdassa 4.2.3 todetaan, että lähikontakti ei yleisesti toteudu vähittäis- ja päivittäistavarakaupan liiketiloissa vaan rajautuu lähinnä tiettyihin asiointi- ja jonotustilanteisiin. Erikoiskaupassa tällaiset tilanteet ovat poikkeuksellisia.

Etu ry ei kannata kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavalle toimielimelle tai aluehallintovirastolle annettavaa oikeutta velvoittaa kaupan alan yrityksiä edellyttämään koronatodistusta tiloihin pääsyn edellytyksenä. Kyseessä pitää olla vapaaehtoisuus varsinkin vähärisissä erikoiskaupan toimipisteissä.

Koko kaupan alalla ei ole esiintynyt merkittävässä määrin tartuntoja. Myös THL:n koronavirukseen liittyvien riskien arviointitaulukon mukaan kaupan erikoisliikkeet (1/9 riskipistettä)

ovat hyvin vähäisen riskin tilanteita. Tästä huolimatta erikoiskaupan asiakastiloihin voitaisiin kohdistaa merkittäviä rajoitustoimia.

Välttämättömät palvelut ja tarvikkeet

Lakiluonnoksen mukaan koronatodistuksen edellyttäminen ei saisi estää elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden näihin merkitykseltään rinnastuvien henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömien tarvikkeiden hankkimista tai välttämätöntä omaisuuden kunnossapitoa tai laissa säädetyn oikeuden tai velvollisuuden toteuttamista.

Etu ry toteaa, että rajanveto välttämättömän asioinnin ja tavanomaisen asioinnin välillä on mahdotonta. Asiakkaan kannalta lähes mikä tahansa ostos voi olla välttämätön, kun yhtäkkiäinen tarve hankinnalle syntyy. Lisäksi elintarvikkeita myydään laajasti erilaisissa myymälöissä, joka oikeuttaisi aukioloon jo sen perusteella.

Tulkinnat tulisivat olemaan erilaisia tulkitsijasta riippuen ja johtaisivat epätasa-arvoiseen menettelyyn.

Ehdotetut toimet johtavat monen erikoiskaupan toimialan kilpailullisesti eriarvoiseen asemaan, kun elintarvikeliikkeet voisivat myydä koko valikoimaansa, mutta erikoiskauppa olisi mahdollisesti kokonaan kiinni, tai esim. koronatodistuksen tarkistamisvelvoite aiheuttaisi merkittäviä kustannuksia.

Taloudelliset vaikutukset

Välttämättömiä tarvikkeita tarjoavien kauppojen osalta kustannuksia saattaa aiheutua siitä, että viranomainen päättää vaadittavista toimenpiteistä velvoittavasti ilman kaupan erityispiirteiden huomioimista. Toimenpiteet saattavat näin poiketa kaupan jo toteuttamista terveydellisesti toimenpiteistä ja vaativat lisäinvestointeja.

Koronatodistuksen tarkistamisvelvoitteella olisi merkittäviä negatiivisia taloudellisia vaikutuksia niihin erikoiskaupan yrityksiin, jotka eivät myy välttämättömiä tarvikkeita. Kustannuksia aiheutuu todistusten lukijalaitteista sekä henkilöstöresurssien lisäämisestä todistusten tarkastamiseksi. Lisäkustannukset erikoiskaupalle ovat kohtuuttomia ottaen huomioon vähäriskisyys.

Lakiluonnoksen mukaan terveydellisyysjärjestelmästä toiminnanharjoittajan ja tilaisuuden järjestäjän tulisi evätä pääsy tilaan tai tilaisuuteen, jos asiakas tai osallistuja ei esittäisi todistusta. Ehdotettua valvontaa ei voi toteuttaa myymälän kassalta käsin, vaan tätä tarkoitusta varten tulisi palkata erillinen henkilö, tai jopa useampi henkilö. Sunnuntaisin tämä lisäkustannus kaksinkertaistuu. Lisäksi monet erikoistavara-kaupan yritykset toimivat kauppakeskuksissa, joissa niiden aukioloista on sovittu esim. vuokrasopimuksessa, eikä myymälän pitäminen suljettuna ole tällöin mahdollista.

Pandemian pitkittyessä ei tule luoda toimintamalleja, jotka ilman oikeasuhtaisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja vähimmän haitan periaatteen huomioimista aiheuttaisivat nykyistä enemmän negatiivisia taloudellisia vaikutuksia erikoiskaupan toimialoille.

Erikoisikaupoille mahdollisesta koronatodistuksen valvonnasta aiheutuvat lisäkustannukset voivat pahimmillaan johtaa myymälöiden sulkemisiin.

Lopuksi

Erikoiskaupalla on oma osaaminen tarvittavista toimenpiteistä turvallisuuden varmistamiseksi ja kaikille viranomaisten yhdessä määäämät rajoitukset voivat olla epäsuhtaisia, vaihtelevia ja ylimääräisiä kustannuksia aiheuttavia.

Erikoiskauppa toimii terveysturvallisesti ja nämä kaupat kuuluvat kaikkein alimpaan riskiluokkaan. Lisärajoitukset eivät ole tarpeen.

Kunnioittavasti

ERIKOISKAUPAN LIITTO ETU RY